בס"ד

דרכי החיזוק

"דבריהם הם זכרונם"
לעילוי נשמת מרן רבינו
ירחמיאל גרשון ב"ר **צבי יהודה**
זללה"ה

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • בראשית תשפ"ז

783

דברים שנאמרו בכנס חיזוק לקראת תחילת הזמן

בביהכ"נ המרכזי רמת אלחנן, ניסן תשס"ג.

ברוחניות אין גבול לסייעתא דשמיא

אמרו חז"ל בברכות (לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק ואלו הן: תורה ומעשים טובים תפילה ודרך ארץ, ופירש רש"י שיתחזק אדם בהם תמיד ובכל כוחו. כך צריך להיות החיזוק, תמיד, וגם בכל כוחו.

ומי שמתחזק מצליח, כל מי שמתחזק! בלי יוצא מן הכלל, כי המתחזק נקרא בא ליטהר, ואמרו חז"ל (יומא לח, ב) שהבא ליטהר מסייעין אותו, וכשיש סייעתא דשמיא אין גבול להצלחה.

והנה כל זה בענייני רוחניות, שעל רוחניות אין גבול וקצבה, אבל בגשמיות זה לא כך, ואף על פי שגם בגשמיות צריך חיזוק וכמו שפירש רש"י שדרך ארץ הולך על גשמיות (ויבואר עוד להלן), אבל בגשמיות יש גבול, כי כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה (ביצה טז, א), ויותר ממה שקצוב בגשמיות אי אפשר להצליח, ולא יועיל בזה חיזוק, ואילו ברוחניות אין גבול לסייעתא דשמיא!

המזונות קצובים בגשמיות ולא ברוחניות

ובמה שאמרו שכל מזונותיו של אדם קצובים מראש השנה, פירש רש"י שזה נוגע למעשה "ויש לו ליזהר מלעשות יציאה מרובה, שלא יוסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו", והיינו כיון שהמזונות וההוצאות בגשמיות קצובים, ולא יקבל יותר ממה שקצוב לו, לכן צריך להיזהר מלעשות יציאה מרובה, והוא דבר הנוגע מאד למעשה, שההוצאות לא יהיו מרובים מדי. אך כאמור זהו רק במזונות הגשמיים, שעליהם יש קצבה, אבל על רוחניות אין גבול ואין קצבה.

ומוסיפה הגמרא שכל המזונות קצובים חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים והוצאת בניו לתלמוד תורה, והיינו מפני שהם ענייניים רוחניים*, ועל רוחניות אין קצבה! אלא אם פחת פוחתים לו ואם הוסיף מוסיפים לו, ופירש רש"י: לפי מה שרגיל ממציאים לו לשעה או לאחר שעה.

והיינו כפי מה שאדם רגיל בהוצאות שבתות וימים טובים, ממציאים לו מן השמים, ויכול להיות בשני אופנים: לשעה או לאחר שעה, דהיינו או שמקבל מיד את מה שהוא צריך, כל ההוצאות של שבת, ואם לא מיד, יקבל אחר כך, לאחר שעה, אפילו שאין לו עכשיו.

הוצאות שבת – לוו עלי ואני פורע

והוא כמו שאמרו לעיל בגמרא שם על הפסוק "כי חדוות השם היא מעוזכם", אמר להם הקב"ה לישראל, בניי, לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע, והיינו שגם אם אין לכם עכשיו, לוו את ההוצאות של שבתות וימים טובים, ואני פורע.

ומוזכר שהקב"ה אומר על זה לישראל בלשון 'בניי', והרי יש זמנים שקרויים בנים ויש זמנים שקרויים עבדים (קידושין לו, א), וכאן קרויים בנים, כי מי שאין לו עכשיו ובכל זאת הוא לווה לכבוד שבת, כי הוא רוצה לכבד את השבת ולקדש קדושת היום, זוהי דרגה של בנים.

ומוסיפה הגמרא 'והאמינו בי ואני פורע', דהיינו שהוא מאמין ויש לו אמונה שלמה שהקב"ה פורע, שאם לא כן הוא לא היה לווה, כי מי שלווה כשאין לו לשלם נקרא "לווה רשע ולא ישלם" (אבות ב, ט), והוא אינו כן, אלא חי עם חשבון, ואינו חי בלי חשבון, ולגבי הוצאות אחרות אינו לווה, כי כשאין – לא מוציאים, אבל לגבי הוצאות שבתות וימים טובים, כיון שזה צורך קדושת היום והוא מאמין שהקב"ה פורע, לכן הוא לווה, ועל זה יש את ההבטחה של לוו עלי ואני פורע!

ולשון הגמרא הוא שאם פחת פוחתים לו ואם הוסיף מוסיפים לו, ופירש רש"י לפי מה שרגיל, והיינו שאם הוא ממעט בהוצאות ואינו סומך על זה שיקבל את מה שהוא ילווה, אין לו זכות לקבל אפילו את מה שהוא רגיל, ואין זה מגיע לו.

אבל אם הוא מוסיף מוסיפים לו, מפני שזה לא מזונותיו הגשמיים אלא כבוד שבת, ועל זה יש את ההבטחה של בניי וכו'. והיינו כיון שזה בהרגשה של בנים, עם הרגשה של בן לאב, שעושה את רצונו של האב, כשהאב רואה שהבן עושה את רצונו ומוציא הוצאות על חשבון זה, הרי הוא מוסיף לבן על כך, כיון שיודע שגם מה שיוסיף לו, יעשה בזה הבן את רצונו ולא יעשה נגד רצונו, ולכן אם הוסיף מוסיפים לו.

הסייעתא דשמיא למי שמתחזק ברוחניות

וכן הכלל תמיד בענייני רוחניות, שאם אדם מתאמץ, מוסיפים לו מן השמים, וכאן מדובר על הוצאות של כסף, אבל כך זה גם בכל התאמצות ולא רק בכסף, כל מה שאדם מתאמץ על רוחניות, יש סייעתא דשמיא שמן השמים מוסיפים ועוזרים לו.

ומצינו גם לגבי הידור מצוה שאמרו חז"ל (ב"ק ט, ב) שחיוב ההידור הוא עד שליש, ואם אדם מוסיף בהידור יותר משליש נוטל שכר משל הקב"ה, ופירשו רש"י ותוספות שם דהיינו שאוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, והיינו מפני שיותר משליש זה יותר מהחיוב, ומראה בכך על חביבות המצוות, וכיון שזה מראה שהוא מחבב מצוות, מוסיפים ונותנים לו יותר על זה.

וכמו כן כל חיזוק ברוחניות מביא לידי סייעתא דשמיא, וברוח חיים להגר"ח מוואלוז'ין בתחילת פרקי אבות כתב "כי בעת יעלה על רעיוני

בעניינא דיומא

השפעות הימים הקדושים, יראה עם שמחה!

בשיחה לאחר סוכות תשפ"א אמר רבינו:

אנו נמצאים עכשיו אחרי אלול ועשרת ימי תשובה שהם זמנים של יראת שמים, ואחר כך היה סוכות זמן שמחתנו שיש בו השפעה לשמחה של מצוה, ואם כן גם עכשיו צריכה להיות השפעה של יראת שמים עם שמחה. אך לכאורה יש כאן סתירה, וכיצד יכולה להיות שמחה יחד עם יראה, הרי היראה היא פחד, וזה לכאורה סתירה לשמחה?

אכן האמת היא שאין זו סתירה, ומקרא מפורש הוא בתהלים (ב, יא) עבדו את השם ביראה וגילו ברעדה, היינו שצריכה להיות יראה ורעדה, אבל יחד עם זה גילה! וגילה היא יותר משמחה, כפי שמזכירים בשבע ברכות: אשר ברא ששון ושמחה ורק לאחר מכן גילה, ומשמע שזה יותר משמחה, ועל כל פנים מפורש ששייך שמחה יחד עם יראת שמים.

והטעם שאין זו סתירה, מצינו גם במסילת ישרים (פרק יט) שהביא מדברי חז"ל, כשאתה מתפלל יהא לבך שמח עליך שאתה מתפלל לפני מלך שאין כמוהו, היינו שבתפילה צריך להיות שמחה, שמתפללים לפני מלך שאין כמוהו, ומדברים אליו והוא שומע ורוצה לשמוע, והרי תפילה בודאי היא עם יראת שמים, כיון שעומדים לפני מלך, ויש בזה יראה לעמוד לפני המלך, אבל יחד עם זה יש גם שמחה, לבך שמח עליך! כי יראת שמים אינה סתירה עם שמחה.

ורק יראת בשר ודם אינה שמחה, אבל יראת הרוממות יכולה להיות עם שמחה, וכן יראת הרוממות של אדם גדול, כגון **כשעומדים ליד החזון איש, מצד אחד יש בזה יראה, יראת הרוממות, אבל זו גם שמחה והרגשה מאד נעימה, שנמצאים ליד החזון איש, וזו יראה עם שמחה.** לכן יראת שמים אינה סתירה עם שמחה, והתפילה היא עם יראה, אבל לבך שמח עליך, כי קרבת אלוקים מוסיפה שמחה!

---

* א"ה. וראה בריטב"א שם שכתב שלא רק הוצאות שבתות וימים טובים אלא הוא הדין לכל הוצאה של מצוה, ונקט הני משום דשכיחי.

לקבלת השיחות במייל A527600485@gmail.com לתרומות והנצחות – 0527600485
ניתן לתרום בעמדות 'קהילות' ו'נדרים פלוס' לפי החיפוש 'דרכי החיזוק' (קוד 710)

איש לעשות מצוה נעשה רישומו למעלה ומתעורר עליו אור מקיף מהקדושה וסוכך באברתו והאדם בתווך והוא לו לעזר ולסעד לגומרה", והיינו שאפילו כשאדם מתעורר רק במחשבה, וחושב מחשבה טובה לעשות דבר טוב, מיד יש אור של קדושה שמקיף אותו, והאור הזה נותן לו חיזוק ומביא לעזר ולסעד לגמור את המצוה ולהוציא את מחשבתו הטובה לפועל, כך זה המציאות של רוחניות.

החיזוק לא להימשך לדברי בטלה

ובאמת אנו רואים הרבה אנשים צעירים ומבוגרים שהם מחוזקים וכל הנהגתם הנהגה של חיזוק, אבל הם שמחים מאד, ומחוזקים לא בצורה משונה, ולא ניכר עליהם שום דבר חריג מחמת החיזוק, אלא הם רגועים ושמחים, ואוכלים ושותים וישנים כמו כל אחד ואחד, אבל מחוזקים! והזמן מנוצל למה שצריך.

ומהו החיזוק, במה הם מחוזקים? שאינם נמשכים לדברים של בטלה, ואינם מתבטלים, ומצד טבע האדם זה לא כך, כי האדם מטבעו נמשך למנוחה ואינו רוצה להתאמץ, ולא רק שאינו רוצה להתאמץ, אלא יש דברים אחרים שהטבע מושך אותו כן להתאמץ עליהם, כגון לדבר מה שלא צריך, ולשמוע מה שלא צריך.

אבל אלו שאינם כן, ומתחזקים נגד הטבע, זהו חיזוק פנימי, שבפנימיותם הם יודעים את החשיבות של תורה ושל מצוות, ולכן הטבע אינו שולט עליהם להפריע, ואף שהטבע הוא חזק מאד, והטבע מושך אפילו לעשות מעשים של דברים שהם נגד ההצלחה ונגד החיזוק, אבל הם יודעים שיש חיובים ומתאמצים לקיים אותם.

כל אחד יכול להשיג המעלות העליונות

וכשאדם הולך לפי דרכי התורה הוא יכול להגיע להרבה מעלות עליונות, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, יז) שהמעלות העליונות נמסרו במצוות עשה, והם חיובים שאפשר להשיג אותם, ורק צריכים לזה חיזוק, וכמו שכתב רש"י בברכות: חיזוק תמיד ובכל כוחו, ולא צריכים לזה כוחות למעלה מהטבע עם התאמצויות מיוחדות, אלא עם הכוחות הטבעיים, כל אחד לפי כוחו.

וצריכים רק לדעת את הדרך, מה הדרך איך מתחזקים ומצליחים, וכיצד מגיעים למה שצריכים ולמה שאפשר להגיע.

והדרכים של החיזוק לא ידועים מפני שהם נגד הטבע, והטבע מושך למעשים שהם אפילו מעשים אסורים, ופעמים טועים וחושבים שהם מצוות, כי האדם משוחד על ידי נגיעות, וכל אחד ואחד יכול להיות משוחד על ידי נגיעות, אין מי שלא! וצריך לזה הרבה חיזוק והרבה זהירות עם הרבה סייעתא דשמיא שלא להיות משוחד, אבל מי שאינו משוחד, ויודע את הדרך, מצליח בלי ספק.

והדבר פשוט, שהרי בתורה יש תרי"ג מצוות שכל אחד חייב בהם, ואם התורה מחייבת זה סימן שהאדם יכול לקיים, כי אם לא היה יכול לקיים לא היה חיוב, ואם התורה מחייבת מעלות עליונות שהם הרבה דרגות של חובות הלבבות (וכמו שביאר רבינו יונה בשערי תשובה שם), למרות שהם לכאורה דברים קשים מאד, אם התורה מחייבת זה סימן שאפשר להגיע! ורק צריכים לדעת את הדרך לזה.

החיזוק צריך להיות לפי טבע האדם

ובאמת אין מי שלא צריך חיזוק, והחיזוק צריך להיות כל אחד לפי טבעו, כי אין דעותיהם שוות (ברכות נח, א) ואין הטבע שווה, והחיזוק לכל אחד הוא רק לפי טבעו, ואם יעשה מעשים של חיזוק באופן שאינו מתאים לפי טבעו הוא לא יצליח, ולא רק שלא יהיה חיזוק אלא יזיק, ולכן צריך לדעת את דרך החיזוק המתאימה לו לפי הטבע.

חיזוק גם בשמירת צרכי הגוף והבריאות

והנה מוזכר בגמרא שצריך חיזוק גם בדרך ארץ, ופירש רש"י שם "אם אומן הוא לאומנותו אם סוחר הוא לסחורתו אם איש מלחמה הוא למלחמתו", והיינו שדרך ארץ שייך למשל באדם שעוסק לפרנסה, שבלי זה אין לו ממה לחיות, וצריך חיזוק על זה, ובלי חיזוק לא יצליח, למרות שהוא יודע שצריך את הפרנסה, אבל בדרך הטבע יש דברים שמושכים אותו להתבטל מעסקו, ולכן צריך חיזוק בזה.

וכמו שרואים במציאות שאפילו בענייני הגוף, יש למשל אנשים חולי סוכר, שיודעים שיש דברים שאסור להם לאכול, ובכל זאת יש רבים שלא מתגברים על הטבע, ואף שזה מזיק לבריאותם, אבל הטבע מושך, כי יש כוח התאוה, של תאות האכילה, וקשה להתגבר על זה.

בענייני הפרשה

אדם הראשון הכל היה שלו

כתב רש"י בתחילת פרשת ויקרא שאדם הראשון לא הקריב מן הגזל מפני שהכל היה שלו, ויש להבין מדוע הכל היה שלו. ובפשטות היה אפשר לומר מפני שהכל היה הפקר והוא היה יכול לזכות בזה, אבל רש"י לא כתב מצד שהיה הפקר וזכה בזה, אלא שהכל היה שלו, ומשמע שכל הבהמות שבעולם ממילא היו שייכים לו, וצריך ביאור, שהרי כדי שיהיה שלו צריך זכייה ומעשה קנין, כגון הגבהה ומשיכה, וכיצד זכה אדם הראשון?

ושמעתי לפרש בזה, כי הנה ידוע שאדם שיצר איזה דבר, כגון שלקח עפר מן האדמה ועשה ממנו כלי, אפילו אם לא זכה בעפר ורק עשה ממנו כלי, הוא בעלים על זה, מפני שיצר את זה וטרח בזה, ומה שאדם יוצר שייך לו והוא זוכה במה שיצר, כמו שכתב הגר"ח מבריסק בהלכות מלוה ולוה שאדם הזורע בשדה הפקר, זוכה במה שצמח שם, כיון שהוא יצר את זה.

ומצינו דבר דומה לזה, ששערו של האדם שייך לו והוא בעלים על זה, כיון שזה גדל ונוצר בגופו, וכן מפורש בגמרא (נדרים סה, ב) שהשיער שייך לאדם, אך באמת שם הטעם פשוט יותר, מפני שזה גדל מן הגוף שלו, וכמי שהאדמה שלו הצמיחה פירות. אבל גם מי שעושה פעולות שיוצרות דבר חדש, נעשה בעלים על זה, והדבר שיצר שייך לו.

והנה אדם הראשון נברא לאחר כל מעשה בראשית, וכל העולם נברא קודם כדי שיהיה מוכן לאדם, כי האדם הוא תכלית הבריאה ובשבילו נברא העולם, ותכלית בריאת האדם עצמו היא לכבוד שמים, שיעסוק בתורה ויקיים מצוות ובזה יהיה כבוד שמים.

וכבר אמרו חז"ל (פסחים נד, א) שהתורה קדמה לעולם, והיא הייתה כלי אומנותו של הקב"ה שבאמצעותו ברא את העולם (בראשית רבה א, א), וגם לאחר בריאת העולם, כל קיום העולם הוא בזכות התורה, כמו שכתב הנפש החיים (שער ד' פי"א) שאם היה העולם פנוי ח"ו רגע אחד מעסק התורה מיד היה נחרב וחוזר לתוהו.

וכל תכלית בריאת האדם היא כדי שיעסוק בתורה ויקיים המצוות, כמו שכתוב באדם הראשון (בראשית ב, טו) "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", ואמרו (זוהר בראשית כז, ב) 'לעבדה' זו מצות עשה 'ולשמרה' זו מצות לא תעשה, ולשם כך נברא האדם שהוא תכלית הבריאה, לעסוק בתורה ולקיים מצוות, ובזכות עיסוקו בזה קיימת כל הבריאה.

נמצא שכל קיום העולם באותו הזמן, היה בשביל אדם הראשון ובזכותו, שהוא היה יחיד בעולם, ועל ידי המצוות והמעשים הטובים שעשה החיה וקיים את כל העולם, ודומה בזה כאילו יצר את העולם כיון שהכל נתקיים בזכותו ומכוחו, וכל מה שהיה בעולם נברא בשבילו ולצרכו, ולכן כתב רש"י שהכל היה שלו, כי הוא כמי שיצר את זה וזוכה במה שיצר.

ורואים בזה את גודל מדרגת האדם, שבשבילו העולם קיים, וגם אנחנו, כל אחד שעוסק בתורה מקיים את העולם, כי העולם קיים בזכות התורה, ובלי התורה לא היה קיום לעולם, כמו שכתוב (ירמיה לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, וצריכים לידע ולהחשיב את מה שאנו עוסקים בתורה, שבזה אנו מקיימים את העולם!

(מתוך שיחה סיון תשע"ז)

ודיברתי בזמן האחרון עם אדם גדול שהיה חולה, ושאלתי אותו על מצב בריאותו, ואמר לי שהוא מקיים בשלמות את כל מה שהרופאים אומרים, מפני שכתוב (דברים ד, טו) ונשמרתם מאד לנפשותיכם, אף על פי שמצד הטבע יותר קל ויותר נוח לזלזל במה שהרופאים אומרים, אבל כתוב ונשמרתם לנפשותיכם, והוא אדם גדול ויודע שכך הדין, וממילא אין לו שום שאלה בזה, ועושה רק כך, וזהו אדם גדול!

וענין זה גם כן צריך חיזוק, והוא בכלל החיזוק בדרך ארץ, אבל מי שאינו אדם גדול ואינו מחוזק, הולך בזה אחרי הטבע ואינו מתחזק, ואם כך זה בענייני העולם, כל שכן בתורה ובכל ענייני הרוחניות.

*

א"ה. כאן האריך רבינו עוד הרבה על דרכי החיזוק בתורה, ומפאת קוצר היריעה ואורך הדברים נביאם אי"ה בנפרד בשבועות הקרובים.

לעילוי נשמת הצדיק המדוכא בייסורים בנש"ק
רבי **יצחק בן כ"ק האדמו"ר מקרעטשניף**
הרה"ק רבי דוד משה זצוקללה"ה
נלב"ע ללא זרע של קיימא, יום פטירתו א' מרחשון - תנצב"ה

לעילוי נשמת מרת **שרה פעשא מילר** ע"ה
בת הרב **רפאל זבולון חרל"פ** זצ"ל
נלב"ע ז"ך תשרי תשנ"ב - תנצב"ה
הונצח על ידי בנה שלוחא דרבנן העסקן ר' חיים מילר הי"ו

לעילוי נשמת האשה החשובה
מרת **גיטה לוברב** ע"ה
בת הר"ר **יצחק שוואב** ז"ל
נלב"ע כ"ח תשרי תשע"ו - תנצב"ה